

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

**А.М. БАГМЕТ, О.В. БОБІНА, І.В. МОЛОДИХ,
М.О. ФЕДОРЕНКО, І.В. ШАПОВАЛОВА**

ПОЛІТОЛОГІЯ
РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв 2004

Політологія: Робоча навчальна програма / *А.М. Багмет, О.В. Бобина, І.В. Молодих, М.О. Федоренко, І.В. Шаповалова.* – Миколаїв: НУК, 2004. – 36 с.

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Робоча навчальна програма включає тематичний план лекцій, плани семінарських занять та дидактичні матеріали для їх проведення, засоби контролю знань студентів, список рекомендованої літератури. Це дає змогу ознайомитись зі змістом навчального курсу "Політологія" і опанувати його основні теми.

Вказівки призначені для самостійної підготовки студентів стаціонарної форми навчання вищих навчальних закладів негуманітарного профілю.

Рецензент канд. філос. наук, доц. Щукін Є.О.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ "ПОЛІТОЛОГІЯ"

Навчальний курс "Політологія" передбачає детальне знайомство студентів з базовими поняттями науки про політику та їх засвоєння, формування на їх основі політичної культури як важливої складової частини гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, вироблення навичок аналізу політичних процесів суспільства в умовах становлення демократичного українського суспільства, плюралізму поглядів і світоглядної свободи особистості.

Головною дисципліною, на яку спирається курс "Політологія", є "Філософія" з її розділами: "Теорія держави", "Політика як форма суспільної свободи", "Закони та принципи діалектики". Базою курсу "Політологія" є також курс "Релігієзнавство", який висвітлює зв'язки релігії та політики, місце і роль релігійних організацій в політичному процесі суспільства. Курс "Політологія" використовує також багатий фактологічний матеріал з дисциплін "Історія України", "Українська та світова культура", який має велику цінність для формування політичної культури студентів, забезпечує курс конкретно-історичним матеріалом.

В той же час курс "Політологія" є базою для вивчення таких дисциплін як "Соціологія", "Основи психології", "Основи права", даючи їм матеріал для конкретно-наукових узагальнень.

В результаті вивчення курсу студент повинен:

- уміти розкривати зміст ключових понять кожної теми;
- оволодіти умінням вільно та логічно розмірковувати над політичними сторонами життя суспільства;
- засвоїти необхідні політичні терміни, уміти давати їм конкретну характеристику;
- уміти скласти огляд публікацій з певної тематики, провести аналіз політичних фактів;
- уміти відстоювати та аргументувати свої погляди на політичні процеси та події;
- уміти скласти огляд бібліографії політичної та публіцистичної літератури з конкретної політичної тематики;
- оволодіти навичками політичних коментарів з повідомлень засобів масової інформації;
- уміти вести дискусію з політичних питань і проблем;
- орієнтуватися в різноманітні світових та вітчизняних лідерів, основних рисах їх політичного портрету;
- уміти реферувати одну з тем політології на основі найновішої літератури.

Робоча навчальна програма має допомагати студенту в його самостійній роботі. Короткий зміст лекцій орієнтує студента на те, що він повинен засвоїти з курсу “Політологія”. Програма містить тематику семінарських занять і відповідну систему контролю отриманих студентами знань.

2. ЗМІСТ КУРСУ

Вступ до курсу

Специфіка політологічного знання та мислення. Завдання курсу політології.

Тема 1. Предмет і еволюція науки про політику

Об’єкт і предмет політології. Політологія та інші галузі суспільствознавства. Політологія як інтегративна наука та суміжні галузі політичного знання: політична соціологія, політична філософія, політична психологія, політична історія, політична географія, політична антропологія, політична семантика та ін.

Закони, принципи та категорії політичної науки. Теоретичні та емпіричні рівні політологічного знання. Багатовимірність системи методів політологічного пізнання: філософські, загальнонаукові та спеціальні методи.

Основні завдання та функції політології. Зростання ролі та значення науки про політику на сучасному етапі світового соціального розвитку, політичного і духовного оновлення України. Значення політології для формування політичної свідомості та культури.

Тема 2. Історія світової політичної думки і становлення сучасної політології

Політичне життя суспільства – багатовікове соціальне явище. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу: Закони Хаммурапі у Вавілоні, міф Заратустри в Персії, буддизм в Індії, конфуціанство й даосизм у Китаї.

Політичні вчення Стародавньої Греції. Політичні погляди Сократа, ідеальна держава Платона. Арістотель про політику, державу та політичну справедливість. Політична думка та світоглядні ідеї Стародавнього Риму.

Політична думка часів середньовіччя. Фома Аквінський і Августин Блажений. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки.

Політичні концепції Нового часу. Дан. Локк, Т. Гоббс, Ш.Л. Монтеск'є.

Політичні вчення кінця XVII – початку XIX ст. І. Кант, Г. Гегель.

Формування політології як самостійної галузі та загальної системи соціальних і гуманітарних наук. Дж.С. Мілль про свободу, порядок і соціальний прогрес. М. Вебер як класик західної політології. Теорія еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс).

Основні школи й течії сучасної зарубіжної політології. Біхевіористський напрямок у дослідженнях політики: Ч. Мерріам, Г. Лассуелл, Дж. Кетлін та ін. Системний аналіз влади: Т. Парсонс, Д. Істон, Р. Даль та ін. Теорія політичних систем: Р. Рауз, М. Девіс, Х. Білдсман.

Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні

Політична думка України XIX – поч. XX ст. Політичні ідеї членів Кирило-Мефодіївського братства. В. Білозерський, М. Гу-

лак, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко про шляхи національного та соціального відродження України. М. Драгоманов – основоположник політичної науки в Україні. Політична ідеологія українських демократів: М. Павлик, О. Терлецький, С. Подолинський.

Націонал-демократична політична думка: І. Франко, Ю. Бачинський, Л. Цегельський, М. Міхновський та ін. Український консерватизм: В. Липинський, С. Томашівський. Український націонал-комунізм: В. Шахрай, С. Мазлах, М. Хвильовий, М. Скрипник. Інтегральний націоналізм: Д. Донцов, В. Мороз.

Тема 4. Політика і влада як соціальні явища

Витоки політики та її прояви у різні історичні епохи. Багатомірність змісту політики і її визначення. Політика у зв'язку з економікою і культурою. Основні елементи політичного життя. Політичні інтереси, орієнтації та потреби різних соціальних груп.

Обумовленість політичної влади соціально-економічними та культурними чинниками (власність, мораль, право та ін.) Ресурси, межі та сила влади, структура владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Політичне панування та легітимність. Джерела влади та її носії. Авторитет влади.

Основні способи існування влади. Напрямки та способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень. Типи та види влади. Традиційні форми політичної влади: монархія, демократія, аристократія, технократія, охлократія, бюрократія, теократія, плутократія, елітократія.

Зміст концепції поділу влади. Система стримувань і противаг: законодавча, виконавча та судова влади. Централізація та децентралізація влади.

Конституційні положення про перспективи розвитку політичної влади в Україні, її подальшу демократизацію.

Поняття громадянського суспільства, його сутність, структура, фактори становлення та розвитку. Сучасні уявлення про громадянське суспільство. Громадянське суспільство як матеріальна та соціальна основа демократичної, правової, соціальної держави. Принципи організації життя громадянського суспільства. Взаємозв'язок громадянського суспільства та демократії.

Тема 5. Політичні режими: типологія та історичні форми

Політичний режим як система способів і методів здійснення державної влади у суспільстві. Типологія та історичні форми полі-

тичних режимів. Критерії типологізації режимів і фактори, які визначають її сутність. Тоталітарний і авторитарний режими: спільне та відмінне. Порівняльна характеристика основних різновидів політичних режимів. Ліберальний і демократичний режими.

Демократія як гуманістична цінність. Сутнісні риси демократії як процесу, способу організації та функціонування суспільно-політичного життя та форми здійснення влади.

Основні концепції демократії: класична, ліберальна, соціальна, представницька, плюралістична, елітарна, плебісцитна, партиципарна та ін. Демократичні принципи та процедура підготовки, прийняття і впровадження в життя політичних рішень.

Форми демократії: безпосередня та представницька.

Тема 6. Політична система суспільства

Загальне поняття політичної системи та її сутність. Політична система суспільства в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою та іншими суспільними структурами. Класичні уявлення про політичні системи (Г. Алмонд, Д. Істон, Т. Парсонс). Основні структурні компоненти політичної системи, її інституції та інформаційно-комунікаційна й нормативно-регулятивна складові.

Тема 7. Держава в політичній системі суспільства

Місце та роль держави в політичній системі суспільства. Широке наукове розуміння держави. Виникнення та еволюція держави. Держава і громадянське суспільство: діалектика взаємодії.

Різновиди та типи держави. Форми правління: монархія та республіка, їх різновиди.

Форми державного устрою: унітарні держави, федерації, конфедерації. Функції держави (внутрішні та зовнішні, постійні й тимчасові).

Апарат державного управління. Система центральних, регіональних і місцевих органів державного управління. Місце та роль управлінського апарату у здійсненні державної політики. Вибори й типи виборчих систем. Виконавчі органи та їх формування. Тенденції у розвитку держави: етатизація і деетатизація, бюрократизація, неоглобалізм та ін.

Тема 8. Політичні партії та партійні системи, громадські організації та рухи

Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем (Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Маркс, Г. Моска, Р. Міхельс, М. Вебер, М. Дюверже та ін.). Основні історичні форми розвитку партійної організації: угруповання, клуби, масові організації. Фактори, які вплинули на виникнення партій сучасного типу: введення загального виборчого права, зміна відносин між державою і суспільством, соціальне структурування суспільства. Підходи до визначення партій у сучасній політології. Функції партій: соціальні, ідеологічні, політичні.

Багатоманітність підходів до класифікації політичних партій: кадрові, масові та строго централізовані, консервативні й революційні, легальні й нелегальні та ін.

Поняття та типи партійних систем. Чинники, що зумовлюють утворення партійних систем.

Типології партійних систем: однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Критерії оцінки ефективності партійних систем: чутливість до соціальних запитів і потреб населення, можливості задоволення владно-значущих інтересів громадян, критичне коригування урядового курсу, демократичний контроль за діяльністю еліт. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні. Конституція України про свободу та умови об'єднання громадян у політичні партії.

Місце та зростаюча роль громадських організацій і об'єднань, масових соціальних рухів у функціонуванні політичної системи. Об'єктивні та суб'єктивні передумови і причини їх виникнення. Мета, завдання й організаційно-структурне забезпечення громадських організацій. Характер, тактичні завдання громадських рухів.

Підходи до типології громадсько-політичних організацій і рухів. Їх функції щодо забезпечення захисту інтересів своїх членів і відносно системи влади в державі.

Тема 9. Політична діяльність і політичні відносини

Політична діяльність і політичні відносини як зміст і форма політичного життя. Політична діяльність як спосіб участі суб'єктів

у виробленні та здійсненні питань політичної влади і вираження політичних інтересів. Структура політичної діяльності: суб'єкти та об'єкти, мотиви і способи їх взаємовпливу. Форми політичної діяльності: управлінська, контрольна та ін. Основні типи політичної діяльності: революція, заколот, контрреволюція і т. д. Реформи. Політичні позиції та політичні сили. Види соціально-політичної взаємодії: консенсус і гегемонія, компроміс і згода, союз і блок, ізоляція та нейтралізація, конфлікт і конфронтація.

Мотиваційна структура політичної діяльності та її фактори. Суть і особливості політичного процесу, його складові та зміст. Проблема політичного вибору як база політичної діяльності. Види політичних рішень, процес і методи їх підготовки та прийняття. Розробка та визначення політичного курсу, програми, платформи політичної стратегії і тактики. Форми та засоби політичної діяльності: дебати, вибори, дискусії, референдум, акції.

Тема 10. Політика та особа

Людина як об'єкт і суб'єкт політики. Сутність політичної суб'єктивності особи. Особа та громадянин. Конституційні права, обов'язки та відповідальність громадян. Міжнародні документи про права людини та практика їх реалізації в Україні.

Критерії та методи оцінки ролі людини в політиці. Політична поведінка особи – активність, пасивність, індиферентність, екстремізм, конформізм, колективізм та індивідуалізм. Умови політичної соціалізації особи.

Політичні типи особистостей. Поняття лідера в політології, соціології та психології. Основні концепції політичного лідерства, їх позитивні якості й обмеженості. Різноманітність проявів політичного лідерства, його типологія. Проблеми "культу особи" в політології.

Політичний імідж. Популізм у політиці. Поняття політичної еліти. Основні концепції політичного елітизму.

Тема 11. Політичне управління

Поняття політичного управління, його суб'єкти, функції, типи. Теоретичні засади підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень. Сутність та особливості державного управління. Суб'єкти, функції, моделі політичного управління. Групи тиску як засіб впли-

ву на державну політику. Державне управління в Україні. Цілі та напрямки політичної та адміністративної реформи.

Тема 12. Політична свідомість і політична культура

Політична свідомість як форма відображення політичного буття. Обумовленість політичної свідомості історичними, національними, соціально-економічними та культурними чинниками розвитку суспільства. Політична свідомість суспільства, соціальної групи та особи. Структура та підструктури політичної свідомості (емпірична й теоретична, буденна та наукова, ідеологічна та соціально-психологічна). Політична субкультура. Групова та масова свідомість. Типи політичної свідомості. Авторитарна та демократична свідомість. Характеристика розвитку та стану політичної свідомості в Україні. Значення політичних ідеалів, символів і традицій для розвитку політичної свідомості.

Поняття політичної ідеології. Основні ідеологічні течії Заходу та Сходу: консерватизм і неоконсерватизм, лібералізм і неолібералізм, лівий і правий радикалізм, анархізм і неоанархізм, марксизм, ідеологія соціал-демократії. Релігійні ідеології.

Національна та політична ментальність. Сутність, структура, типи політичної культури.

Політична ідеологія як стрижень політичної культури. Культура політичного мислення, її ознаки та прояви. Культура функціонування політичних інститутів і способів політичної діяльності. Функції політичної культури. Політичні комунікації. Політична культура в умовах ідеологічного плюралізму та багатопартійності.

Тема 13. Світовий політичний процес. Система міжнародних політичних відносин

Світовий політичний процес: поняття, основні концептуальні засади його аналізу, суб'єкти, закономірності та тенденції на порозі ХХІ століття. Характерні риси сучасного світового процесу (революційні та еволюційні тенденції, впорядкованість і спонтанність світового розвитку, демократизація суспільно-політичного життя, забезпечення реального політичного плюралізму).

Міжнародні відносини як цілісна система. Місце в ній політичних відносин. Суб'єкти, види та принципи міжнародних політич-

них відносин. Деідеологізація міжнародних відносин. Інтернаціоналізація та глобалізація світових процесів. Новий політичний порядок, баланс і гармонізація інтересів у сфері світової політики. Діалектика внутрішньої та зовнішньої політики. Моделювання систем міжнародних політичних відносин та їх вплив на розвиток світового процесу.

Міжнародні організації та міжнародні політичні відносини.

Україна в системі міжнародних політичних відносин та її місце в сучасному геополітичному просторі. Національні інтереси та національна безпека України. Основні напрямки та пріоритети зовнішньополітичної діяльності української держави.

3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Політика та політична наука

1. Політика як суспільний феномен і наукове поняття, її структура та функції.
2. Предмет, категорії, методи та функції політології.
3. Система політичних наук, її становлення та розвиток у світі й Україні.

Основні поняття: політика, політична сфера, політологія, система політичних наук.

Реферати

1. Теоретичні концепції політики.
2. Політика як практична діяльність, наука та мистецтво.
3. Політика й економіка (взаємозв'язок і взаємодія).

Рекомендована література

Навчальна

1. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 10–42.
2. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 10–15.
3. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 9–24.

4. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик та ін.* – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 5–9.

Наукова

1. *Голубченко А.* Коли політика стає гальмом для економіки // Розбудова держави. – 1998. – № 7–8.

2. *Лузан А.О.* Політика і суспільство // Політологічні читання. – 1993. – № 1.

3. Політологічний енциклопедичний словник / Українська Академія політичних наук. Українська асоціація політологів; За заг. ред. *Ю. Шемиученка.* – К.: Генеза, 1997. – С. 356–357.

4. *Потічний П.Й.* Що таке політика? // Сучасність. – 1993. – № 8.

5. *Рудич Ф.* Політологія в Україні: теоретичний та прикладний контекст // Віче. – 1997. – № 7.

Тема 2. Історія світової політичної думки: основні етапи

1. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу. Політичні вчення Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.

2. Середньовічні релігійно-політичні концепції.

3. Н. Макіавеллі – фундатор новітньої політичної теорії. Політичні концепції Нового часу (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, Г.Ф. Гегель, К. Маркс та ін.).

4. Формування політології як самостійної науки у ХІХ – початку ХХ ст. М. Вебер – класик західної політології.

Основні поняття: політична історія, політична думка, історія світової політичної думки, політична ідея, політична концепція, політичне вчення, політична наука.

Реферати

1. Арістотель про політику, державу та політичну справедливість.

2. Трактатування політики в працях французьких просвітителів.

3. Вклад М. Вебера у світову політичну думку.

Рекомендована література

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти.* – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 1. – С. 13–230.

2. Політологічний енциклопедичний словник / За заг. ред. *Ю. Шемиученка.* – К.: Генеза, 1997.

3. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського.* – К.: Вища школа, 1998. – С. 42–65.

4. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 16–45.

5. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 25–78.

6. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 121–140.

7. *Сейбан Д., Торсон Т.* Історія політичної думки: Навч. посібник. – К.: Генеза, 1997.

Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні

1. Зародження та розвиток політичної думки в княжу добу України-Руси.

2. Політична думка в Україні епохи європейського Відродження та Гетьманської держави.

3. Національне відродження та розвиток української політичної думки ХІХ – початку ХХ ст. М. Костомаров та М. Драгоманов – фундатори політичної науки в Україні.

Основні поняття: українська політична думка, національне відродження, національна ідея, державницька ідея, напрям у вітчизняній історико-політичній науці.

Реферати

1. Конституція П. Орлика – втілення державницької ідеї та демократичних традицій українського народу.

2. Національно-політична доктрина М. Грушевського.

3. Концепції української державності в українській історико-політичній науці міжвоєнної доби.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 1. – С. 231–276.

2. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 141–157.

3. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 42–65.

4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 79–136.

5. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 46–71.

Наукова

1. *Онищенко І.* Етно- та націогенез в Україні (етнополітологічний аналіз). – К.: Наукова думка, 1997.
2. Політологічний енциклопедичний словник / За заг. ред. *Ю. Шемчуценка*. – К.: Генеза, 1997.
3. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія. – Л.: Світ, 1996.
4. *Потульницький В.А.* Теорія української політології: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1993.

Тема 4. Політична влада

1. Сутність та характерні ознаки політичної влади, її наукові концепції.
2. Суб'єкти, джерела, ресурси та засоби політичної влади. Поняття і типи легітимності влади.
3. Типологія політичної влади.
4. Особливості політичної влади в Україні.

Основні поняття: політична влада, державна влада, політичне панування, політичний авторитет, політична могутність, легітимність влади, відчуження влади, ерозія влади.

Реферати

1. Концепції походження та сутності політичної влади.
2. Трансформація політичної влади в ході історичного розвитку людства.
3. Політична та економічна влади: особливості, взаємозв'язок, взаємодія.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 55–94.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 234–252.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 129–145.
4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 9–24.
5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 10–19.

Наукова

1. *Ладиченко В.* Механізм влади: світ і Україна // Нова політика. – 1997. – № 6.
2. *Медведчук В.* Державна влада в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Право України. – 1998. – № 8.
3. *Павленко Р.* Посткомуністична влада: сутність і метаморфози // Нова політика. – 1997. – № 2.
4. *Рудич Ф.М.* Чи багато влади потрібно владі? (Україна в контексті трансформації політичних структур в країнах СНД і Балтії, Центральної і Східної Європи). – К.: Перспективи, 1998.

Тема 5. Політична система суспільства

1. Поняття політичної системи суспільства, її структура та функції.
2. Політичні інститути: їх типологія, взаємодія та роль у політичній системі.
3. Типологія політичних систем.
4. Особливості політичної системи пострадянської України.

Основні поняття: політична система суспільства, політичний інститут, політична організація суспільства, політичний режим, політична реформа, політична революція.

Реферати

1. Внесок американських політологів у розробку теорії політичних систем.
2. Особливості політичних систем пострадянських країн (Російська Федерація та Білорусь).
3. Типологічні ознаки політичної системи України.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 25–55, 95–122.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 220–234.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 146–155.
4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 253–261.
5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 31–39.

Наукова

1. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: *Ф.М. Рудич* та ін. – К.: Перспективи, 1998.
2. Політологія посткомунізму: Політичний аналіз посткомуністичних суспільств / За ред. *В. Полохола*. – К.: Політична думка, 1995.
3. *Рудакевич О.М., Гутор М.С.* Політичне відродження українського народу. – Тернопіль: Астон, 1998.

Тема 6. Держава в політичній системі суспільства

1. Генеза держави, її атрибути та головні риси.
2. Структура та функції держави. Форми державного правління й устрою.
3. Типологія держав. Правова та соціальна держава, проблеми її розбудови в Україні.

Основні поняття: держава, державність, державний суверенітет, форма державного правління, форма державного устрою, монархія, республіка, унітарна держава, федерація, конфедерація, президент, парламент, уряд.

Реферати

1. Концепції походження та сутності держави.
2. Конституція України про типологічні ознаки та форму української держави.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 123–156.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 264–285.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 156–168.
4. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 40–48.
5. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 261–308.

Наукова

1. *Веніславський Ф.* Взаємодія гілок державної влади як принцип конституційного ладу України // *Право України*. – 1998. – № 3.
2. *Гравовський С., Шкляр Л.* Від колонії – до незалежної держави: початок шляху // *Розбудова держави*. – 1996. – № 3.
3. *Кривенко Л.* Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // *Віче*. – 1998. – № 10.

4. *Перглер Т.* Соціальна держава як основа модернізаційного процесу у Німеччині // *Нова політика*. – 1998. – № 1.

5. *Плегайтіс В.П.* Литва – парламентська республіка. Функції президента // *Віче*. – 1998. – № 3.

6. *Шаповал В.* Зарубіжний парламентаризм. – К.: Перспективи, 1993.

7. *Шемиученко Ю.* Проблеми розбудови української державності // *Право України*. – 1997. – № 1.

Тема 7. Громадянське суспільство та політичний режим

1. Поняття і структура громадянського суспільства. Взаємозв'язок і взаємодія громадянського суспільства та держави.

2. Політичний режим як форма держави та спосіб функціонування політичної системи.

3. Типологія політичних режимів. Особливості політичного режиму в Україні.

Основні поняття: громадянське суспільство, правова держава, громадянин, політичний режим, демократичний режим, авторитаризм, тоталітаризм.

Реферати

1. Еволюція громадянського суспільства, його історичні форми.

2. Становлення громадянського суспільства в Україні.

3. Передумови формування та різновиди тоталітаризму.

4. Дискусія про характер політичного режиму в Україні.

Рекомендована література

Навчальна

1. *Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. Б. Кухти.* – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 95–22.

2. *Політологічний енциклопедичний словник / За заг. ред. Ю. Шемиученка.* – К.: Генеза, 1997. – С. 79–80, 294–295.

3. *Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка.* – К.: Академія, 1998. – С. 168–193.

4. *Політологія: Підручник / За ред. О.І. Семківа.* – Л.: Світ, 1994. – С. 257–289.

5. *Політологія: Курс лекцій / І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик та ін.* – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 35–48.

Наукова

1. *Арато Е., Коген Д.* Відродження, занепад та реконструкція концепції громадянського суспільства // *Політична думка*. – 1996. – № 7.

2. *Вовканич С.* Посттоталітарний розвиток // Нова політика. – 1997. – № 2.
3. *Кульчицький С.* Еволюція державного устрою в Україні: від тоталітаризму до демократії // Віче. – 1997. – № 1.
4. *Лісничук О.* "Кланова демократія" в Україні: привид чи реальність // Розбудова держави. – 1997. – № 11.
5. *Трубайчук А.* Три постаті тоталітаризму // Нова політика. – 1998. – № 4.
6. *Ходаківський М.* Громадянське суспільство і національна держава // Віче. – 1998. – № 9.

Тема 8. Політичні партії, громадські організації та рухи

1. Партія як політичний інститут: ознаки, структура та функції.
2. Поняття й типи партійних систем. Становлення української партійної системи.
3. Громадські організації та рухи, їх роль у політичному житті.

Основні поняття: об'єднання громадян, політична партія, громадська організація, суспільний рух, кадрова партія, масова партія, партійна система, партократія, департизація.

Реферати

1. Механізми впливу правлячої партії на політику держави.
2. Етапи становлення та сучасний стан багатопартійності в Україні.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 231–256.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 285–307.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 194–205.
4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 309–331.
5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 49–64.

Наукова

1. Абетка українського політика: Довідник / *М. Томенко* (керівник авт. кол.). – К.: Смолоскип, 1997.
2. Політичні партії в Україні. Інформаційно-довідкове видання. – К.: Центр. виборч. ком., 2001. – 360 с.
3. *Пуфлер Е.* Партійна система незалежної України: особливості формування // Нова політика. – 1997. – № 1.

4. *Розумний М.* Парти́йний вибір України // Сучасність. – 1998. – № 6.
5. *Хмелько В.* Парти́йно-політичні та соціально-економічні орієнтації населення України // Політична думка. – 1997. – № 10.
6. *Яблонський В.* Сучасні політичні партії України: Довідник. – К.: Академія, 1996.

Тема 9. Політична діяльність і політичні відносини

1. Мотиви, цілі та засоби політичної діяльності.
2. Типологія політичної діяльності. Політична участь та політичне функціонування.
3. Політична взаємодія та політичні відносини.

Основні поняття: політична діяльність, політичний інтерес, політична участь, політичне функціонування, політичний менеджмент, політичний маркетинг, політична взаємодія, політичні відносини.

Реферати

1. Мотиваційна структура політичної діяльності.
2. Стратегія і тактика політичних сил.
3. Українське студентство як суб'єкт політичної діяльності.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 157–190.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І. С. Дзюбка, К. М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 108–156.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 95–105.
4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 346–395.
5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 20–30.

Наукова

1. *Бebик В.М.* Політичний маркетинг та менеджмент: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1996.
2. *Козак В.* Сенс і пріоритети політичної участі // Віче. – 1998. – № 1.
3. *Коляденко В.* Технології регулювання конфліктів // Нова політика. – 1997. – № 5.
4. *Пойченко А.М.* Політика: теорія і технологія діяльності. – К.: Генеза, 1994.

Тема 10. Демократія в політичному житті сучасного суспільства

1. Концепції демократії в історії політичної думки та їх сучасні різновиди.

2. Принципи ліберальної демократії.

3. Демократизація суспільних відносин та загрози народовладдю в перехідних суспільствах.

Основні поняття: суверенітет народу, демократія, парламентаризм, референдум, виборча система, місцеве самоврядування, громадянські права та свободи, демократизація, демократичний режим.

Реферати

1. Розуміння демократії в різних ідеологіях (ліберальне, марксистське, соціал-демократичне, національно-демократичне).

2. Алексіс де Токвіль про шляхи утвердження та особливості демократії в США.

3. Виборчі системи та їх роль у функціонуванні демократії.

4. Історичний досвід переходу народів від тоталітаризму до демократії (Італія, Німеччина, Іспанія).

Рекомендована література

Навчальна

1. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 307–314.

2. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 84–94.

3. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 153–167.

4. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 88–97.

Наукова

1. *Акуленко В.* Народ для виборів влади чи вибори влади для народу? // Нова політика. – 1998. – № 1.

2. *Ант А.* Чи буде самоврядування в Україні Європейським? // Віче. – 1998. – № 10.

3. *Засць А.* Український парламентаризм. Формування й удосконалення // Віче. – 1998. – № 2.

4. *Лісничук О.* "Кланова демократія" в Україні: привид чи реальність? // Розбудова держави. – 1997. – № 11.

5. *Ноттурно М.А.* Відкрите суспільство та його вороги: суспільство, влада та бюрократія // Політична думка. – 1996. – № 8.

6. Рудакевич О.М., Гутор М.С. Політичне відродження українського народу. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 35–46.

7. Рябчук М. Демократія та "партія влади" в Україні // Політична думка. – 1996. – № 3.

Тема 11. Політична еліта та політичне лідерство

1. Класичні та сучасні концепції еліт. Правляча еліта та контр-еліта. Поняття політичної еліти.

2. Елітизм і демократія. Теорія елітарної демократії.

3. Природа, концепції та типологія політичного лідерства.

Основні поняття: еліта, елітизм, політична еліта, правляча еліта, контреліта, квазіеліта, елітарна демократія, лідерство, політичний лідер, культ особи, вождізм.

Реферати

1. Концепції еліти В. Липинського та Д. Донцова.

2. Формування сучасної української еліти: від партійної нomenclатури до національної еліти.

3. Тенденції розвитку політичного лідерства в Україні.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. Б. Кухти. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 257–290.

2. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К.: Вища школа, 1998. – С. 203–219.

3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Академія, 1998. – С. 206–217.

4. Політологія: Підручник / За ред. О.І. Семківа. – Л.: Світ, 1994. – С. 168–290.

5. Політологія: Курс лекцій / І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 65–74.

Наукова

1. Бекешикіна І. Чи є в Україні загальнонаціональні лідери? // Політична думка. – 1996. – № 2.

2. Валігурський П. Політологічні виміри української еліти // Віче. – 1998. – № 6.

3. Деркач Ж. Політичний лідер у ретроспективі // Віче. – 1999. – № 1.

4. Журавський В., Кучеренко О., Михальченко М. Політична еліта України: теорія і практика трансформації. – К.: Основи, 1999.

5. *Кривошея В.* Еліта нації та еліта суспільства // Політична думка. – 1998. – № 1.
6. *Круглашов А.* Місцева еліта: регіональна чи периферійна? // Віче. – 1998. – № 5.
7. *Кухта Б., Теплоухова Н.* Політичні еліти і лідери: Навч. посібник. – Л.: Кальварія, 1996.
8. *Мейс Д.* Блукання лабіринтами або дисфункціональність українських еліт // Сучасність. – 1997. – № 3.
9. *Пахарев А.* Політична еліта. Формальна? Справжня? // Віче. – 1997. – № 11.
10. *Шульга М.* Правляча еліта // Віче. – 1997. – № 8.

Тема 12. Політичне управління

1. Поняття політичного управління. Його суб'єкти, функції, типи.
2. Система державного управління, її моделі.
3. Державне управління в Україні. Цілі та напрями адміністративної реформи.

Основні поняття: політичне управління, політичне керівництво, політичний менеджмент, державне управління, політичне рішення, політична стратегія, політична тактика, державна адміністрація, державний службовець, бюрократія, група тиску, лобізм.

Реферати

1. Теоретичні засади підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень.
2. Функції державного управління.
3. Моделі державного управління.
4. Групи тиску як засоби впливу на державну політику.

Рекомендована література

Навчальна

1. *Гелей С., Рутар С.* Політологія: Навч. посібник. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – К.: МАУП, 1999. – С. 300–341.
2. Політологія: підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 95–104.
3. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 353–369.
4. Управління політичне // Політологічний енциклопедичний словник / За заг. ред. *Шемшученка Ю.* – К.: Генеза, 1997. – С. 366.

Наукова

1. Бебик В.М. Політичний маркетинг та менеджмент. – К.: МАУП, 1996.
2. Білоус А.О. Політико-правові системи: Світ і Україна: Навч. посібник. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с.
3. Гаєвський Б., Ребкало В. Культура державного управління: організаційний аспект. – К.: МАУП, 1998.

Тема 13. Політична свідомість

1. Поняття політичної свідомості, її структура, функції, типи.
2. Політична ідеологія: сутнісні ознаки та співвідношення з політологією.
3. Політична психологія. Механізми формування та вияву громадської думки.

Основні поняття: політична свідомість, політична ідеологія, політична психологія, громадська думка, ідеологізація, деідеологізація, реідеологізація, ідеократія.

Реферати

1. Функціонування ідеологій у тоталітарному та демократичному суспільствах.
2. Політичні ідеології в пострадянській Україні: ідеологічний плюралізм чи вакуум?
3. Психологія натовпу та раціональна політична поведінка.

Рекомендована література

Навчальна

1. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К.: Вища школа, 1998. – С. 315–353.
2. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Академія, 1998. – С. 218–222.
3. Політологія: Підручник / За ред. О.І. Семківа. – Л.: Світ, 1994. – С. 409–417.
4. Політологія: Курс лекцій / І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик та ін. – Тернопіль: Астон, 1998.

Наукова

1. Волков О.М. Політична ідеологія: ретроспективний аналіз та принципи функціонування в сучасній Україні. – К.: Глобус, 1998.
2. Лісовий В. Культура – ідеологія – політика. – К.: АН України 1997. – С. 54–79.
3. Махненко М. Ліві, праві, центр. Інтереси і наміри // Віче. – 1997. – № 11.

4. *Мигуль І.* Політичні ідеології: порівняльний аналіз. – К.: Глобус, 1997.
5. *Рисіч Й.* Нормально, коли в Україні представлені всі відтінки політичної думки // Віче. – 1997. – № 8.
6. *Щербенко Е.* Громадська думка і де її взяти // Віче. – 1999. – № 6.

Тема 14. Світові політико-ідеологічні доктрини

1. Світові політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціоналізація.
2. Лібералізм і неолібералізм. Стан ліберального руху в Україні.
3. Консерватизм і неоконсерватизм. Праві та правоцентристські партії України.
4. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини: історія та сучасний стан.

Основні поняття: політична ідеологія, політико-ідеологічна доктрина, ідейно-політична течія, суспільно-політичний рух, лібералізм, неолібералізм, консерватизм, неоконсерватизм, марксизм, соціал-демократія, фашизм, анархізм.

Реферати

1. Сучасний український лібералізм.
2. Зародження та етапи розвитку Народного Руху України.
3. Стан соціал-демократичного руху в Україні.
4. Марксистсько-ленінські партії в суверенній Україні: характерні риси, політична перспектива.

Рекомендована література

Навчальна

1. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. *Б. Кухти*. – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 2. – С. 209–230.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 65–90.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 231–263.
4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 331–345, 445–475.
5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 75–87.

Наукова

1. Абетка українського політика: Довідник / *М. Томенко* (керівник авт. кол.). – К.: Смолоскип, 1997.

2. *Волков О. М.* Політична ідеологія: ретроспективний аналіз та принципи функціонування в сучасній Україні. – К.: Глобус, 1998.

3. *Голубоцький О., Кулик В.* Консерватизм – ідеологія порядку, стабільності і добробуту. – К.: Наукова думка, 1995.

4. *Метельова Т.* Чи відбувається в Україні розпад націонал-демократії? // Розбудова держави. – 1997. – № 5.

5. *Розумний М.* Партиїний вибір України // Сучасність. – 1998. – № 6.

6. *Томенко М.* Штрихи до історії ліберальних ідей в Україні // Політична думка. – 1998. – № 1.

7. *Троян С.* Україна і європейська інтеграція: соціал-демократичний вибір // Віче. – 1998. – № 11.

Тема 15. Політична культура

1. Поняття, структура та функції політичної культури.

2. Політична культура нації, суспільної групи, особи. Типологія політичної культури.

3. Політична культура українського народу: традиції, сучасний стан, тенденції розвитку.

Основні поняття: політична культура, громадянська культура, політична субкультура, політична цінність, політична орієнтація, політичний міф, політичний стереотип, політична традиція, політичний символ.

Реферати

1. Концепції політичної культури В. Липинського та Г. Алмонда.

2. Ментальність та політична культура української нації.

3. Особливості молодіжної політичної субкультури.

Рекомендована література

Навчальна

1. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І. С. Дзюбка, К. М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 253–262.

2. Політологія: Підручник для студентів / За ред. *О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 222–230.

3. Політологія: підручник / За ред. *О. І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994.

4. Політологія: Курс лекцій / *І. С. Дмитрів, О. М. Рудакевич, В. А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 98–107.

Наукова

1. *Бебик В., Головатий М., Ребкало В.* Політична культура сучасної молоді. – К.: Наукова думка, 1996.

2. Білень Н.М. Політична культура молоді України. – Л.: Кальварія, 1997.
3. Лісовий В. Культура – ідеологія – політика. – К.: АН України, 1997. – С. 116–136.
4. Нагорна Л.П. Політична культура українського народу. – К.: Вища школа, 1998.
5. Рудакевич О. Ментальність і політична культура української нації // Розбудова держави. – 1995. – № 10.
6. Рудакевич О. Феномен політичної культури // Віче. – 1997. – № 10.
7. Рудакевич О.М., Гутор М.С. Політичне відродження українського народу. – Тернопіль: Астон, 1996.
8. Цимбалістий Б. Політична культура українців // Сучасність. – 1994. – № 3,4.

Тема 16. Особа та політика

1. Особа як суб'єкт і об'єкт політики. Політичні права та свободи людини та громадянина.
2. Політична позиція та політична поведінка особи. Причини політичної пасивності й аполітичності громадян.
3. Політична соціалізація: завдання, суб'єкти, фази, типи.

Основні поняття: людина, особа, громадянин, політичне право особи (громадянина), політична орієнтація, політична позиція, політична поведінка, політична активність, політична пасивність, аполітичність, абсентеїзм, індиферентність, конформізм, політична соціалізація.

Реферати

1. Міжнародні документи про політичні права людини та громадянина.
2. Структура та види політичних орієнтацій особи.
3. Політична соціалізація української молоді: форми та ефективність.

Рекомендована література

Навчальна

1. Лазоренко О.В., Лазоренко О.О. Теорія політології: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1996. – С. 86–99.
2. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К.: Вища школа, 1998. – С. 156–168.
3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. О. В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Академія, 1998. – С. 105–116.

4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 191–205.

Наукова

1. *Білень Н.* Електоральна культура українського виборця: регіональний аспект. – К.: АСТ, 1997.

2. *Волинна К.* Поділ влад і конституційно-правова відповідальність як гарантії реалізації прав людини в Україні // *Нова політика*. – 1998. – № 4.

3. *Головатий М.* Молодь на розпутті // *Віче*. – 1997. – № 7.

4. *Козак В.* Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах // *Політична думка*. – 1997. – № 5.

5. *Мансєв С., Надточний А.* Політична соціалізація в пострадянській Україні // *Політична думка*. – 1997. – № 1.

6. *Шшикін В.* Рада Європи: інституції захисту прав людини // *Віче*. – 1998. – № 11.

Тема 17. Основи міжнародної політики

1. Зовнішня політика держави: цілі, принципи, засоби.

2. Поняття та правові засади міжнародної політики. Особливості сучасного світового політичного процесу.

3. Міжнародні організації. Україна в системі міжнародних політичних відносин.

Основні поняття: національний інтерес, національна безпека, зовнішня політика, міжнародні відносини, міжнародна політика, міжнародна організація, геополітика, геополітичний простір, глобальна проблема людства, світовий політичний процес.

Реферати

1. Діалектика внутрішньої та зовнішньої політики держави.

2. Національні інтереси та національна безпека України.

3. Україна – член ООН: історія та сучасність.

4. Україна та європейська спільнота.

5. Україна в регіональному та світовому геополітичному контексті.

Рекомендована література

Навчальна

1. *Камінський А.* Вступ до міжнародних відносин: Курс лекцій. – Л.: Кальварія, 1995.

2. Політологія: Підручник / За заг. ред. *І.С. Дзюбка, К.М. Левківського*. – К.: Вища школа, 1998. – С. 368–326.

3. Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. *О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка*. – К.: Академія, 1998. – С. 292–326.

4. Політологія: Підручник / За ред. *О.І. Семківа*. – Л.: Світ, 1994. – С. 476–510.

5. Політологія: Курс лекцій / *І.С. Дмитрів, О.М. Рудакевич, В.А. Кулик* та ін. – Тернопіль: Астон, 1998. – С. 155–121.

6. *Рябов С.Г.* Політологічна теорія держави. – К.: Академія, 1996. – С. 158–184.

Наукова

1. *Богун В.* Правові аспекти здійснення зовнішньополітичної діяльності в Україні // *Право України*. – 1998. – № 4.

2. *Гаврилишин Б.* Нерівнобедрений трикутник або ідея слов'янського союзу // *Віче*. – 1997. – № 5.

3. *Жангожа Р., Негель Л.* Україна і Росія на пострадянському просторі. Інтереси спільні і специфічні // *Віче*. – 1998. – № 8.

4. *Рудич Ф.* Україна в геополітичному контексті // *Віче*. – 1998. – № 11.

5. *Удовенко Г.* Під знаком реформування ООН // *Політика і час*. – 1998. – № 2.

4. ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

4.1. Початковий контроль

Початковий контроль здійснюється на першому занятті. Він являє собою письмове складання студентами словника найбільш вживаних політологічних термінів і розкриття їх змісту, опираючись на знання, отримані при вивченні курсів "Філософія", "Релігієзнавство", "Історія України", "Основи психології та педагогіки".

Мета початкового контролю – визначення рівня знань студентів з проблем політичного життя суспільства та виявлення студентів з вищим, середнім і низьким рівнем знань для застосування індивідуальних методів навчання та спостереження за зміною рівня знань студентів протягом навчання.

4.2. Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях шляхом усного та письмового опитування з оцінюванням знань за чотирибальною системою.

4.3. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль передбачає іспит або залік.

Питання для підсумкового контролю

1. Предмет, методи та функції політології.
2. Етапи формування політології. Система політичних наук.
3. Політика як суспільний феномен. Наукове розуміння політики. Структура політики.
4. Роль політики в житті сучасного суспільства. Політика та економіка (право, культура).
5. Сутність політичної влади. Наукові концепції влади.
6. Суб'єкти, ресурси та засоби політичної влади, типи її легітимності.
7. Закономірності структури та функціонування політичної влади.
8. Типологія політичної влади. Особливості владних відносин в Україні.
9. Витоки та етапи розвитку світової політичної думки.
10. Політичні погляди Стародавнього Сходу.
11. Політична думка Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
12. Політико-релігійні доктрини Середньовіччя.
13. Політичні вчення епохи Відродження. Н. Макіавеллі – фундатор новітньої політичної теорії.
14. Політична думка Нової доби (XVII – перша половина XIX ст.). Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо.
15. Формування політології як самостійної науки наприкінці XIX – початку XX ст. М. Вебер – класик західної політології.
16. Політичні інститути: види, взаємодія та роль у політичній системі.
17. Теоретичні засади взаємодії політичної системи із соціальним середовищем.
18. Типологія політичних систем. Особливості політичної системи України.
19. Концепції походження та сутності держави.
20. Ознаки, структура та функції держави.
21. Форми державного правління: світовий і вітчизняний досвід.
22. Форми державного устрою. Особливості України як унітарної держави.

23. Типологія держав. Поняття правової та соціальної держави.
24. Поняття, структура та принципи життєдіяльності громадянського суспільства.
25. Взаємозв'язок та взаємодія громадянського суспільства та держави.
26. Політичний режим як форма держави та спосіб функціонування політичної системи.
27. Типологія політичних режимів. Особливості політичного режиму в Україні.
28. Політичні партії: ознаки, функції, типи. Поняття та види партійних систем, їх роль у функціонуванні політичної влади.
29. Етапи становлення та сучасний стан багатопартійності в Україні.
30. Громадські організації у політичній системі суспільства.
31. Суспільно-політичні рухи: структура, функції, типи.
32. Сутність демократії. Політологічні концепції демократії.
33. Пряма та представницька демократія. Поняття парламентаризму.
34. Історичні особливості демократичної влади. Принципи ліберальної демократії.
35. Виборчі системи та їх роль у функціонуванні демократії.
36. Шляхи переходу народів від тоталітаризму і авторитаризму до демократії. Проблеми розвитку демократії в Україні.
37. Політична еліта: ознаки, структура, функції.
38. Класичні та новітні теорії еліт.
39. Типологія політичних еліт. Відкриті та закриті еліти.
40. Елітизм і демократія: проблеми поєднання.
41. Політичне лідерство: сутність, функції, типи.
42. Політичні еліти та політичне лідерство в Україні: історія та сучасність.
43. Політичне управління. Його суб'єкти, функції, типи. Підготовка та прийняття політичних рішень.
44. Суб'єкти, функції та моделі державного управління.
45. Групи тиску як засоби впливу на державну політику.
46. Державне управління в Україні. Цілі та напрями адміністративної реформи.
47. Поняття політичної свідомості, її структура, функції, типи.
48. Політична ідеологія: поняття, рівні реалізації та роль у функціонуванні політичних режимів.

49. Політична психологія як складова політичної свідомості. Особливості психології натовпу.
50. Громадська думка та її роль у функціонуванні демократії.
51. Світові політико-ідеологічні доктрини: поняття, види.
52. Консерватизм і неоконсерватизм. Праві та правоцентристські партії України.
53. Лібералізм і неолібералізм. Стан ліберального руху в Україні.
54. Соціал-демократичний рух у світі та Україні: історія, програмні цілі, досягнення.
55. Комуністичний рух: мета, форми, перспективи.
56. Фашизм і неофашизм: ідейні джерела, соціальна база, цілі.
57. Політична культура: сутність, структура, функції.
58. Політична культура особи, суспільної групи, народу. Особливості національних політичних культур.
59. Типологія політичної культури. Зміст та особливості громадянської культури.
60. Політична культура українського народу: традиції, сучасний стан, тенденції розвитку.
61. Особа як суб'єкт і об'єкт політики. Політичні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
62. Політична позиція особи. Причини політичної пасивності й аполітичності громадян.
63. Типологія політичної поведінки особи. Конформізм і нонконформізм.
64. Політична соціалізація: зміст, фази, типи.
65. Зовнішня політика держави: цілі, принципи, засоби. Пріоритети зовнішньої політики української держави.
66. Світовий політичний процес: поняття та особливості на порозі третього тисячоліття.
67. Правові засади міжнародної політики.
68. Міжнародні організації та Україна.
69. Глобальні проблеми сучасності та шляхи їх розв'язання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. *Бєбик В.М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. – К.: МАУП, 2001. – 383 с.
2. *Бєбик В.М.* Політологія: Теорія, методологія, практика: Підручник. – К.: МАУП, 1997. – 248 с.
3. *Гелєй С., Рутар С.* Політологія: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 1999. – 427 с.
4. *Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. Б. Кухти.* – Л.: Кальварія, 1997. – Ч. 1. – 336 с.
5. *Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. Б. Кухти.* – Л.: Кальварія, 1998. – Ч. 2. – 556 с.
6. *Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського.* – К.: Вища школа, 1998. – 415 с.
7. *Політологія: Підручник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка.* – К.: Академія, 1998. – 368с.
8. *Политология: Учебное пособие / Под. ред. М. Василика.* – М.: Гардарики, 1999. – 475 с.
9. *Политология: Учебное пособие для вузов / Сост. и отв. ред. А. Радугин.* – М.: Центр, 1996. – 187 с.
10. *Политология: Учебник для вузов / В. Лавриненков, А. Гречик и др.* – М.: ЮНИТИ, 1999. – 380 с.
11. *Политология. Доступно и конкретно / Под общ. ред. Г.Г. Шестопалова).* – Днепропетровск: Центр экономического образования, 1998. – 168 с.
12. *Пугачев В.П., Соловьев А.И.* Введение в политологию: Учебник для студентов высших учебных заведений. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 192 с.

Література для поглибленого вивчення курсу, підготовки доповідей і рефератів

1. *Абетка українського політика: Довідник / За ред. М. Томенка.* – К.: Смолоскип, 1997. – 218 с.
2. *Білоус А.О.* Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. посібник. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с.
3. *Брегеда А.Ю.* Основи політології: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 310 с.
4. *Брегеда А.Ю.* Політологія: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 1999. – 108 с.
5. *Гаджиев К.С.* Введение в политическую науку: Учебник для вузов. – М.: Логос, 2000. – 540 с.
6. *Ирхин Ю.В., Зотова А.В., Зотов В.Д.* Политология: Учебник. – М.: Юрист, 2000 – 317 с.

7. Концептуальні засади теорії політики: Навч. посібник / *М.М. Логунова та ін.* – К.: УАДУ, 1999. – 159 с.

8. *Мирончук В.Д., Храмов В.О.* Основи політології: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 293 с.

9. Політологічний енциклопедичний словник / За заг. ред. *Ю. Шемиуценка.* – К.: Генеза, 1997. – 400с.

10. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упоряд. та ред. *М. Сазонов.* – Харків: Фоліо, 1998. – 735 с.

11. Політологія: Підручник / Під ред. *А. Колодія.* – К.: Ельга, – 2000. – Кн. 1,2. – 582 с.

12. Політологія: типові питання та відповіді з лекційного курсу: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / *В.М. Піча та ін.* – Л.: Новий світ, 2002. – 174 с.

13. Политическая энциклопедия: В 2 т. / За ред. *Г.Ю. Семгина.* – М.: Мысль, 2000.

14. Политология: Словарь-справочник / *М.А. Василик, М.С. Вершинин, Л.Д. Козырева* и др. – М.: Гардарики, 2001. – 327 с.

15. Политология: Учебник для вузов / Под ред. *В.А. Бобкова.* – Минск: Экоперспектива, 2000. – 347 с.

16. *Потульницький В.А.* Нариси з української політології (1919 – 1991). – К.: Либідь, 1994. – 318 с.

17. *Рудакевич О.М.* Політологія: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Астон, 2000. – 172 с.

18. *Скиба В.Й., Горбатенко В.П., Туренко В.В.* Вступ до політології. Екскурс в історію правничо-політичної думки. – К.: Основа, 1996. – 717 с.

19. *Холод В.В.* Політологія: Навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2001. – 405 с.

Додатково студенти можуть користуватися такими періодичними виданнями: "Віче"; "Людина і політика"; "Нова політика"; "Політична думка"; "Розбудова держави"; "Сучасність"; "Вестник московского университета":

серія № 12 "Социально-политические исследования",

серія № 18 "Социология и политика"; "Общественные науки и современность"; "Политические исследования (Полис)"; "Свободная мысль"; "Социологические исследования (Социс)".

ЗМІСТ

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ "ПОЛІТОЛОГІЯ"	3
2. ЗМІСТ КУРСУ	4
Вступ до курсу	4
Тема 1. Предмет і еволюція науки про політику	4
Тема 2. Історія світової політичної думки і становлення сучасної політології	5
Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні	5
Тема 4. Політика і влада як соціальні явища	6
Тема 5. Політичні режими: типологія та історичні форми	6
Тема 6. Політична система суспільства	7
Тема 7. Держава в політичній системі суспільства	7
Тема 8. Політичні партії та партійні системи, громадські організації та рухи	8
Тема 9. Політична діяльність і політичні відносини	8
Тема 10. Політика та особа	9
Тема 11. Політичне управління	9
Тема 12. Політична свідомість і політична культура	10
Тема 13. Світовий політичний процес. Система міжнародних політичних відносин	10
3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	11
Тема 1. Політика та політична наука	11
Тема 2. Історія світової політичної думки: основні етапи	12
Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні	13
Тема 4. Політична влада	14
Тема 5. Політична система суспільства	15
Тема 6. Держава в політичній системі суспільства	16
Тема 7. Громадянське суспільство та політичний режим	17
Тема 8. Політичні партії, громадські організації та рухи	18
Тема 9. Політична діяльність і політичні відносини	19
Тема 10. Демократія в політичному житті сучасного суспільства	20
Тема 11. Політична еліта та політичне лідерство	21
Тема 12. Політичне управління	22
Тема 13. Політична свідомість	23

Тема 14. Світові політико-ідеологічні доктрини	24
Тема 15. Політична культура	25
Тема 16. Особа та політика	26
Тема 17. Основи міжнародної політики	27
4. ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	28
4.1. Початковий контроль	28
4.2. Поточний контроль	28
4.3. Підсумковий контроль	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32

БАГМЕТ Алла Миколаївна
БОБІНА Олег Валерійович
МОЛОДИХ Ігор Владиленович
ФЕДОРЕНКО Михайло Олександрович
ШАПОВАЛОВА Ірина Василівна

ПОЛІТОЛОГІЯ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Видавництво НУК, 54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1150 від 12.12.2002 р.

Редактор О.В. Нестеровська
Комп'ютерна правка та верстка А.Й. Тріщ
Коректор Н.О. Шайкіна

Підписано до друку 17.05.04. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 2,0. Обл.-вид. арк. 2,2. Тираж 500 прим.
Вид. № 51. Зам. № 180. Ціна договірна.